

שלום אש

א שטילער גארטן (דערציילונג)

ווען דער קליינער שמעון איז געשטארבן האָבן זיינע צוויי זין, – נאָטע און אַנשלאַ – געשוואָרן ביים קבר, אַז זיי וועלן דער מאַמע ניט פֿאַרגעסן, און זיי וועלן תמיד אין פֿאַטער געדענקן אַזוי לאַנג ווי זיי וועלן לעבן.

– דו זאָרג דיך ניט, טאַטע, האָט דער עלטערער נאָטע אַרײַנגעשרייען אין קבר אַרײַן, „ווי וויל מײַק אַרײַנדזשמענטס פֿאַר דער מאַמען“ –

די שוועגערין, נאָטעס ווייב, האָט דאָס דערהערט איז זי געוואָרן מער דריסט צום טויטן ווי זי איז געווען ביז איצט, און זי האָט דערפֿאַר פֿון שווער פֿאַרלאַנגט:

– איר זאָלט זיך לויפֿן און מייען פֿאַר מיין איינציק קינד, אייער אייניקל.

נאָר זי האָט נאָך ניט געדויעזשעט אויסצורעדן דעם גאַנצן שפּרוך האָט איר שוין פֿאַרכאַפט די צווייטע שוועגערין, אַנשלאַס ווייב.

– וואָס עפעס פֿאַר איר איינציק קינד אַליין? – פֿאַר אַלע זיינע קינדער, פֿאַר אַלע זיינע אייניקלעך זאָל ער זיין אַ מליץ יושר.

– און ניט נאָר בלויז פֿאַר זיינע קינדער אַליין, נאָר פֿרעמדע קינדער אויך – פֿאַר די גאַנצע וועלט, פֿאַר אַלע יונגע לייט, וואָס וועלן באַדאַרפֿן איצט אין פֿייער גיין. אוי, אוי, אַז מען זאָל זיי פֿאַרזען, אַז די קויל זאָל זיי מיידן – איז אַ פֿרעמדע יידענע,

וועלכע האָט זיך פּונקט געפֿונען אויפֿן גוטן אָרט – צוגעקומען צום אָפֿענעם קבֿר און אַרײַנגעשרײַען, ווי זי וואָלט זיך געוואָלט באַנוצן מיט דער אומזיסטינע געלעגנהייט, וואָס דער קליינער שמעון פֿאַקט זיך אויף יענער וועלט, מיט אים אַ תּפֿילהלע מיטצוגעבן צו די איריקע...

איך ווייס ניט, אויב דער קליינער שמעון וועט ריכטיק אויספֿירן די שליחות וואָס די לעבעדיקע האָבן אים ביים לעצטן אָפּשייד פֿון זיי מיטגעגעבן. נאָר געהערט די שליחות האָט ער געוויס. וואָרעם אַז דער קליינער שמעון האָט דערהערט די ווערטער פֿון עלטסטן זון: – „טאַטע, זאָרג דיך ניט, ווי וויל מיין אַרײַנדזשמענטס פֿאַר דער מאַמען“, האָט אַ לײַכטער שמייכל אַ שוועב געטאָן אויף זײַנע בלייכע געשטאַרבענע ליפֿן, און די גרויע שטייפֿע האָר פֿון די וואַנצעס האָבן זיך באַווויגן – און אַזוי מיט דעם שמייכל איז ער אַרײַן אין גרוב אַרײַן. וואָרעם דער קליינער שמעון האָט זיך געמוזט דערמאָנען אין די אָפֿטע פֿאַרשפרעכונגען פֿון זײַן זון, וועלכער איז געווען „גוט אָפּ.“

– טאַטע, זאָרג זיך ניט, ווי וויל מיין אַרײַנדזשמענטס.

געבראַכט האָט דער קליינער שמעון פֿון זײַן קליין שטעטל אין פּוילן קיין אַמעריקע זײַן שער מיט די אויסגעדאַרטע הענט, זײַן שמייכל אויפֿן פנים, זײַן ווייב נעכע, אַן אויסגעדאַרטע געטרײַע חבֿרטע, זײַנע צוויי יונגען, אַנשלאַ און נאָטע, און אַוועקגעשטעלט זיך אַרבעטן. שטענדיק געאַרבעט. האָט ער ניט געהאַט וואָס צו אַרבעטן, איז ער טרויעריק געווען, איז אים לאַנגווייליק געווען – האָט ער זיך געהאַלטן פֿאַר אַן איבעריקן. שבתים און יום-טובֿים זײַנען דורכגעגאַנגן אים אין לאַנגווייליקייט און בענקעניש נאָך דער אַרבעט, אַזוי ווי די שער און די נאָדל זײַנען געוואָרן אַ טייל פֿון זײַן קערפֿער און ווען ער האָט זיי ניט געהאַט, האָט אים עפעס געפֿעלט און אַן זיי האָט ער ניט געקענט לעבן.

אין דער וואַכנס בײַ דער אַרבעט האָט ער געבענקט נאָך שבת. אַז דער שבת זאָל קומען – וועט ער זיך אויסרוען. נאָר קוים איז דער שבת געקומען און דער קליינער שמעון האָט זיך גוט אויסגעשלאָפֿן האָט ער זיך שוין אַרומגעדרײַט פֿאַר לאַנגווייליקייט און ניט געהאַט וואָס מיט זיך צו טאָן. קיין באַקאַנטע, קיין פֿרײַנד

האַט ער ניט געהאַט. ער האָט געקוקט אין הימל אַרײַן, געזוכט אַ שטערן.

– וואָס קוקסטו, וואָס איילסטו דײַך אַזוי? – האָט נעכע געפֿרעגט.

– עס ווילט זײַך שוין צוריקגיין צו דער אַרבעט. אַ צו לאַנגער שבת.

אַזוי האָט דער קליינער שמעון אָפּגעלעבט זײַן לעבן. די קינדער זײַנע זײַנען פֿרי אַוועק פֿון הויז, געזאַרגט פֿאַר זײַך אַליין, איבערגעבליבן אַליין מיט נעכע – אַ געטרייע אויסגעהאַרעוועטע יידענע. אין די אָונטן, סײַ זומער און סײַ ווינטער זײַנען זײַ ביידע אָפּגעגעסן אין די „קיטשן.“ דער פֿאַרלער איז געווען שײַן אויפֿגערוימט, און באַדעקט מיט פיקטשורס, אָבער קיינער האָט אים ניט געזען בײַ טאָג, אין אים איז מען נאָר געשלאָפֿן. געווינט האָט מען אין קיטשן בײַם קיכל – געזעסן און געשוויגן, טייל מאָל האָט מען זײַך דערמאָנט אָן אַ באַקאַנטן פֿון דער היים פֿון קליינעם שטעטל.

– דו געדענקסט דעם לאַנגן שמועל פֿון דער היים? האָט דער קליינער ייד פֿלוצלינג געפֿרעגט זײַן ווייב.

– דעם, וואָס די טאַכטער איז אַוועק מיט אַ סאַלדאַט?

– יאָ.

– וואָס האָסטו זײַך עפעס דערמאָנט אָן לאַנגן שמועל?

– גלאַט אַזוי.

אָדער מען האָט זײַך דערמאָנט אָן אַ געסל פֿון שטאַט:

– דו געדענקסט דאָס אונטער-געסל אין דער היים?

– די מומע ברכה האָט געווינט?

– יאָ, דאָרט וווּ דאָס קליינע פֿלומפל איז געשטאַנען און שבת
נאָכמיטאָג איז מען געגאַנגען מיט דער שעפּ שעפּן פֿריש
וואַסער.

– יאָ, וואָס האָסטו זיך עפעס דערמאָנט אָן קליינעם אונטער-
עסל?

– גלאַט אַזוי.

טייל מאָל האָט זיך אַ זון דערמאָנט אָן טאַטע-מאַמע און שפעט
אין אַוונט פֿלוצעם אומגעריכט אַרייַנגעפֿאַלן אין קיטשן אַריין.

– גיב נאָר אַ קוק ווער עס איז דאָ! נאָטע איז דאָך דאָ! אויף
משיחן וואָלט איך זיך גיכער געריכט. וואָס מאַכט מען? וואָס
מאַכט דאָס ווייב און די קינדערלעך?

– אַל-רייט.

– אפֿשר וועסטו טרינקן אַ גלעזעלע רויטן בוריקעס-באַרשט?
האַסט דאָך דאָס שטענדיק אַזוי גערן געהאַט. דער מאַמעס אַ
גלעזל באַרשט.

– און דו, טאַטע, אַרבעטסט נאָך אַלץ אין ברוקלינער שאַפּ?

– וואָס זאָל מען טאָן? מען מוז דאָך מאַכן אַ לעבן.

ער האָט שוין טאַקע קיין פּוח ניט. בייַ נאָכט קרעכצט ער אַ גאַנצע
נאָכט אויף די זייטן – דערציילט די מאַמע.

– נו, טאַטע, זאָרג דיך ניט, „ווי וויל מיין אַרייַנדזשמענטס.“
איבעררעדן מיט אַנשול. אויף די אַלטע יאָרן וועסטו ניט דאַרפֿן
אַרבעטן.

דער קליינער שמעון האָט געשמייכלט – דאָס זעלבע גוטע בלייכע
שמייכלע, וואָס עס האָט יעצט געשוועבט אויף זיינע ליפּן, ווען
מען האָט אים אין דער ערד אַרייַנגעלייגט.

און עס איז דורכגעגאנגען ווידער אַ האַלב יאָר, און מען האָט קיין קינד אין די אויגן ניט אָנגעזען. געווינט האָט מען ווייט איינס פֿון אַנדערן. און האָט מען זיך געקליבן צופֿאַרן זען אַן אייניקל, האָבן די אַלטע פֿאַרבלאַנדזשעט אין וועג.

– אַ, שוין וואָרטן אויף פּסח, חול-המועד וועלן מיר צוגיין זען די אייניקלעך.

און ווידער אין אַ האַלב יאָר אַרום האָט זיך אַ זון אַריינגעכאַפט:

– נו, טאַטע, דו אַרבעטסט נאָך אין שאַפּ?

– וואָס זאָל מען טאָן? מען מוז דאָך מאַכן אַ לעבן, דער מאַמען פֿרנסה געבן.

– זאָרג דיך ניט. ווי וויל מייק אַריינדזשמענטס....

און באַלד ווידער פֿאַרגעסן געוואָרן, ביז די קינדער האָבן געהערט, אַז דער טאַטע איז געשטאַרבן.

זיין טויט איז געווען שטיל אַזוי ווי זיין לעבן, פֿאַרגעסן. נאָך זיין לוויה איז נאָכגעפֿאַרן איין וואָגן, די אַלמנה מיט די צוויי קינדער און די צוויי שניר, און זיי האָבן דעם טאַטן מיטגעגעבן די שליחות אויף יענער וועלט, דערפֿאַר וועלן זיי מאַכן „אַריינדזשמענטס“ פֿאַר דער מאַמען.

די אַלטע נעכע איז געשטאַנען ביים קבר, זי האָט געוויינט, קיין שליחות, אַז ער זאָל זיך לויפֿן און מיען פֿאַר איר, האָט זי אים אויך ניט באַפֿוילן. זי איז געשטאַנען אַ שטומע די גאַנצע צייט און געזען ווי די צוויי גוים שיטן צו איר קליינעם שמעון. נאָך דעם ווי מען האָט שוין איבער דעם קליינעם שמעון אַלע אַפּגעזאַגט, אַלעס וואָס איז אים געקומען לויט דעם דין, האָבן זיך אַלע אויפֿגעהויבן אַוועקצוגיין, און זי איז שטיין געבליבן ביים קבר און אויסגעשטרעקט די הענט, און די קינדער האָבן זי אַוועקגענומען ביי די אַרעמס און געזאַגט צו איר: קום, מאַמע! האָט זי זיך נאָיוו אַרומגעקוקט מיט אירע אויסגעלעשענע אויגן,

וועלכע האָבן דעם גלאַנץ געהאַט ווי די אויגן פֿון אַ שטומע
בהמה, און געפֿרעגט:

– וווּ?

האָבן זי די צוויי זין אַוועקגעפֿירט פֿון קבֿר און געזאָגט צו איר:

– זאָרג דיך ניט, מאַמע, „ווי וויל מיין אַרײַנדזשמענטס.“

פֿון קבֿר האָבן זיך ביידע זין געריסן איבער דער מאַמען. יעדער
איינער האָט געוואָלט, אַז די מאַמע זאָל זיצן בײַ אים שבעה.
געבליבן איז זי בײַם עלטערן, בײַ נאַטען, וועלכער איז געווען אַ
סיילסמען, און האָט געהאַט איין קינד און איז געווען בעסער אַפֿ
פֿון אַנשולן. נאָך די ערשטע אַכט טעג איז די מאַמע געקומען צו
גאַסט צום צווייטן זון. אַזוי האָט זי זיך אַ פֿאַר וואָכן
אַרומגעוואָלגערט פֿון איין זון צום אַנדערן, ביז מען איז זי
געגאַנגען אַרײַנגעבן אין אַן אַנשטאַלט פֿאַר אַלטע לײַט.
נאָר איידער די קינדער האָבן געמאַכט „אַרײַנדזשמענטס“ די
מוטער צו באַזאָרגן אין אַן אַנשטאַלט, איז זי שטילערהײַט
אַוועקגעגאַנגען צו איר מאַן.

אַ קבֿר אין שכנות בײַ איר מאַן איז שוין ניט געוועזן. שוין געווען
פֿאַרנומען. און איבערהויפּט איז דער טייל סעמעטערי, וווּ דער
מאַן איז געלעגן, געווען צו טײַער פֿאַר אַ ייִדינע... האָט מען זי
באַגראָבן אויף אַ נײַעם טייל סעמעטערי, וווּ סײַז געווען ווייט פֿון
שטאָט און עס האָט געקאָסט ביליק אַ קבֿר. זײַנען דאָס אַלטע
פֿאַר געלעגן צוטיילט נאָכן לעבן: ער איז געלעגן צווישן פֿרעמדע
יידן אויף איין טייל סעמעטערי און זי איז געלעגן צווישן פֿרעמדע
ווייבער אויף אַן אַנדער טייל סעמעטערי.

פֿאַרגעסן זײַנען די אַלטע געווען בײַ זייער לעבן און פֿאַרגעסן
זײַנען זיי געוואָרן בײַ זייער טויט. זייערע קבֿרים זײַנען באַלד
פֿאַרטראָגן געוואָרן צווישן ים „פֿאַרגעסענע“ ווי זיי זײַנען און זיי
האָבן קײַנעם ניט געהאַט, נאָר דאָס שטיקל הימל איבער זיך, און
דאָס קליינע בערגל ערד וואָס זיי האָבן פֿאַרמאַגט אויף זיך.

אַבער מער האָבן זיי ניט באַדאַרפֿט. אין ווינטער זײַנען די קבֿרים
געוואָרן צוגעדעקט מיט אַ דעק פֿון שניי און זײַנען אַפּגעווישט

געוואָרן פֿון דער ערד, אָבער ווען דער ליבער זומער איז געקומען און די זון האָט אויפֿגעדעקט די אויבערפֿלעכע פֿון דער ערד פֿון שניי-דעקע, זײַנען די צוויי קבֿרים אויך אַנטפלעקט געוואָרן. דער ווינט האָט געבראַכט אויף זייערע בערגלעך זוימען-שטויב פֿון בלומען און גרינסן, וועלכע ער האָט אַראָפּגעגנבֿעט פֿון די רײַכע קבֿרים און אײַנגעפֿלאַנסט אין די בערגלעך פֿון די אַרעמע. בײַטאָג האָט די זון צוואַרעמט, צעהיצט און אַנטבליט די שטויבלעך בלײַעכץ, און בײַ נאַכט האָט דער רעגן זיי טיף אין דער ערד פֿאַרפֿלאַנצט, און דער טוי, פֿרי און שפעט, האָט זיי באַוואַסערט. און איבער דעם קבֿר פֿון קליינעם שמעון מיט זײַן ווייב נעכע, כאַטש צעשייט און צוואַרפֿן אויף צוויי באַזונדערע פֿעלדער, האָבן געבליט מיט געלע פֿעלד-בלומעלעך בלויע וואַסער-ליליען, מיט ווייסע האַניק-קעפלעך, מיט יאַסמין און מיט בלויע אויגעלעך. די קבֿרים זײַנען פֿאַרוואַנדלט געוואָרן אין שטילע בלײַענדע גערטנער, וועלכע קיין אויג האָט ניט באַמערקט נאָר זײַנען באַוואַכט און אַפּגעהיט געוואָרן פֿון די שטילע באַהאַלטענע האַנט פֿון דער נאַטור.

טייל מאָל האָבן זיך די ברידער, נאָטע און אַנשל, צופֿעליק באַגעגנט אין אַ געפּאַקטע קאַר פֿאַרנדיק פֿון דער אַרבעט, אָדער אין אַ האַל פֿון אַ מיטינג..

– האַלאַ, נאָטע!

– האַלאַ, אַנשל!

– מען דאַרף אַ מאָל אַרויסגיין צו די אַלטע אויף דער סעמעטערי זען וואָס זיי מאַכן! האָט איין ברודער געזאָגט.

– מען דאַרף, איי עם רעדי. נעקסטן זונטיק איבער אַ וואָך, מירן זיך טרעפֿן בײַ ברוקלין ברידזש צוועלף בײַ טאָג. ווילסט? האָט דער צווייטער געזאָגט.

– אַל-רײַט, פֿון נעקסטן זונטיק איבער אַ וואָך, געדענק.

די ברידער האָבן געוואַסט, אַז זיי וועלן זיך ניט טרעפֿן און זיי זײַנען ניט געגאַנגען אויך, געווען נײַטיקערע זאַכן. אַזוי זײַנען

דורכגעגאנגען יאָרן און טאַטע-מאַמעס קבֿרים זיינען געווען
באַהאַלטן פֿון יעדן לעבעדיקן אויג, און געבליט זיך אין דער שטיל
– שטילע גערטנער...

אַ מאָל, אַ מאָל האָט זיך געמאַכט, אַז איינער פֿון די ברידער האָט
זיך פֿאַרוואַנדערט אויף דעם בית-עולם מיט דער לוויה פֿון אַ
סאַסייעטי-מאַן (האָט געדאַרפֿט שטראָף באַצאָלן, ווען ער וואָלט
ניט געקומען), האָט ער זיך דערמאַנט אין טאַטנס קבֿר. זומער איז
עס געווען, איז ער עס געגאַנגען אויסזוכן, לאַנג, לאַנג האָט ער
געזוכט צווישן די פֿאַרוואַקסענע גרעזער דעם טאַטנס קליינע
מצבֿה. אַז ער האָט עס געפֿונען איז ער שטיין געבליבן אַ
דערשראַקענער און אַ פֿאַרוואַנדערטער: וועלכע געהיימע האַנט
האָט פֿאַרפֿלאַנצט אין דער שטיל דעם גאַרטן אויפֿן פֿאַטערס
קבֿר?

און ער האָט ניט געוויסט אַז דער שטילער ווינט און די גוטע
מאַמע ערד האָבן אַפֿילו אין דעם קליינעם שניידערל ניט
פֿאַרגעסן.

Copyright © 2007 Leonard Prager
All Rights Reserved